

Секція
«ІНДУСТРІАЛЬНІ ЦЕНТРИ»
ГОЛОВА СЕКЦІЇ – д.е.н., професор В.Л. Дикань

УДК 656.2:65.011

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ
ІНДУСТРІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ**

*Панченко С.В., д.т.н., професор,
ректор (УкрДУЗТ)*

Залізничний транспорт сьогодні є найбільш фундаментальним соціально-економічним утворенням господарського комплексу України. Його функціонування пронизує усі площини економіки і суспільного життя. Він є провідною галуззю в транспортно-дорожньому комплексі країни, його визначальна роль в організації перевезень обумовлена двома такими особливостями: техніко-експлуатаційними перевагами над іншими видами транспорту і співпадінням напрямків та потужностей транспортно-економічних зв'язків України з пропускними спроможностями залізниць.

Сучасний період розвитку залізничної галузі України можна охарактеризувати як один з найскладніших, що зумовлено такими причинами: глибокою структурною кризою в національній економіці; високим рівнем економічної та політичної нестабільності в державі, критичним станом техніко-технологічної бази і низькою ефективністю виробничо-господарської діяльності ПАТ «Укрзалізниця». Як наслідок залізничний транспорт стрімко втрачає конкурентні позиції як на національному, так і на міжнародному ринку.

Процеси глобалізації та, зокрема, євроінтеграції відкривають перед вітчизняною залізничною галуззю можливість для освоєння ринку міжнародних перевезень. На сьогоднішній день ПАТ «Укрзалізниця» пропонує пасажирам вже більше 10 поїздів, які прямують в країн ЄС. Серед напрямків: Польща, Словаччина, Угорщина, Болгарія,

Чехія, Румунія і Австрія. Зокрема, поїздом з України можна доїхати до Варшави, Братислави, Праги, Кошице, Бухареста, Будапешта і Відня. В «Укрзалізниці» запевняють, що це тільки початок включення України до європейської транспортної мережі. Про зацікавленість у створенні прямого залізничного сполучення з Україною вже заявила Литовська залізниця. Тому, можливо, вже в 2018-2019 роках буде запущений потяг Київ-Мінськ-Вільнюс-Рига-Таллінн.

Обговорюється проект «Євроколія до Львова», в межах якого розглядаються два варіанти: Львів – Мостиська – Краків – Варшава і варіант зі Львова через Раву-Руську до Варшави.

Перспективними для українських залізниць є і проекти міжнародних транспортних коридорів, серед яких слід відзначити Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут, спрямований на реалізацію ініціативи «Економічний пояс Шовкового шляху» в напрямку Китай – Казахстан – Азербайджан – Грузія – Україна – країни Європи з використанням поромних переправ через порти Чорного та Каспійського морів.

Реалізація масштабних проектів розвитку залізничного транспорту, пов'язаних з розбудовою та відновленням його інфраструктури, на сьогоднішній день сприяє нарощуванню матеріальних та нематеріальних стимулюючих заходів для впровадження інновацій разом з організацією взаємодії бізнесу, держави та наукового співтовариства.

Зважаючи на першочергове значення в системі конкурентоспроможності залізничного транспорту параметрів якості залізничних послуг постає завдання впровадження інновацій нового покоління, які б забезпечили відповідність транспортних послуг сучасним потребам суспільства щодо функціональності, безпеки та екологічності.

Комплексне забезпечення вітчизняної залізничної галузі передовими інноваційними технологіями потребує нової індустріалізації, трансформації структури промислового

виробництва та індустріального ландшафту в нашій країні, переходу на 5, 6 та 7 технологічні уклади. При цьому вагоме місце належатиме Індустрії 4.0, що представляє собою оновлену концепція “розумного виробництва”, яка ототожнюється з “четвертою промисловою революцією” та появою кіберфізичних систем. Індустрія 4.0 - наступний етап цифровізації виробництв та промисловості, на якому головну роль відіграють такі технології та концепти, як Інтернет речей, “великі дані” (big data), “предиктивна аналітика”, хмарні та туманні обчислення, “машинне навчання”, машинна взаємодія, штучний інтелект, робототехніка, 3D-друк, доповнена реальність.

Впровадження технологій Індустрії 4.0 в перспективі може перевести традиційний залізничний транспорт нашої країни фактично на нову ступінь розвитку - створення цифрової залізниці.

Цифрова залізниця в широкому сенсі – сукупність бізнес-моделей, продуктів, послуг і засобів їх автоматизації, об'єднаних єдиними принципами кризової цифровізації всіх активів і процесів, і їх інтеграція в цифрову економіку країни і світову систему перевезень. Ядром формування технологій цифрової залізниці є повна інтеграція інтелектуальних комунікаційних технологій між користувачем, транспортним засобом, системою управління рухом і інфраструктурою, тобто формування нових наскрізних цифрових технологій організації перевізного процесу.

У технологічному сенсі цифрову залізницю можна визначити як сукупність цифрових методів опису інфраструктури, рухомого складу, перевізного процесу та технологій управління рухом, що базуються на них, забезпечення безпеки і утримання інфраструктури, які орієнтовані на досягнення принципово нових автоматизованих методів планування, взаємодії з клієнтами, диспетчерського управління рухом, ресурсами і обслуговування пасажирів. Таким чином, цифрова залізниця повинна охоплювати всі аспекти діяльності залізничного транспорту.

Основною метою цифровізації залізниці в частині реалізації технологічних процесів є новий рівень взаємовідносин з клієнтами за умов зниження експлуатаційних витрат, підвищення продуктивності та безпеки руху за рахунок комплексної автоматизації

планування та управління і зниження впливу людського фактора. Досягнення зазначених цілей повинно забезпечити гнучкість і ефективність виконання бізнес-процесів, що в свою чергу дасть можливість підвищити рівень клієнтоорієнтованості всього бізнесу ПАТ «Укрзалізниця».

Проект цифрова залізниця слід розглядати як складну організаційно технічну систему, яка в економічному аспекті є комплексною і відкритою інновацією, а тому створення цифрової залізниці - це не тільки інфраструктурне завдання залізничної галузі, а й загальноіндустріальний підхід і рішення для всієї економіки, які вимагають отримання відповідного рівня вигод всіх складових господарського комплексу країни, що включає:

- інвестиції в модернізацію поїздів, а в деяких випадках заміни їх новими видами тяги і рухомого складу, а також підвищення кваліфікації та переорієнтацію робочої сили, щоб реалізувати нові більш гнучкі методи роботи;

- інвестиції в нові види зв'язку, регулювання і управління, інформаційну та енергетичну інфраструктури, підвищення кваліфікації та переорієнтацію оперативного і обслуговуючого персоналу для роботи з цифровою системою підтримки процесів та відповідних інструментів;

- інвестиції в зміну нормативних і франчайзингових структур, щоб забезпечити необхідні стимули і рушійні сили з метою прискорення інноваційних змін;

- інвестиції в ланцюжки поставок і технологічні рішення промислового класу та будівництва, які вимагають необхідних навичок і створення відповідної бази для їх розгортання;

- інвестиції в дослідження і систему освіти.

Таким чином, перехід залізничної галузі до Industry 4.0 на основі досвіду реалізації успішних практик та інновацій ЄС і найрозвинутіших країн світу дозволяє реалізувати інтеграцію цілого комплексу інноваційних заходів, кожний з яких продукуватиме багатократні вигоди у майбутньому як для залізничного транспорту, так і для економіки України в цілому.